

Informasjonssikkerhet - MAL Sikkerhetsprinsipper og -krav for IKT- infrastruktur og applikasjoner

Gjelder for: []
Dokumenttype: Skjema
Sist endret: 06.09.2019

Sikkerhetsprinsipper og - krav for IKT-infrastruktur og applikasjoner

Dokumentet er tilpasset gjennomføring av ROS.

Godkjenning er tatt ut, og erstattet med «basert på sikkerhetsprinsippene versjon x.x»
Brødtekst i starten av kapittel 1 er fjernet, og en kolonne for begrunnelse for avvik er
lagt til.

Dette dokumentet forvaltes av Seksjon Tjenestedesign i Sykehuspartner

1	Hensikt og omfang	2
1.1	Informasjonssystem/tjeneste	2
2	Ansvar.....	3
3	Sikkerhetsprinsipper i Helse Sør-Øst	3
3.1	Lover, forskrifter og kontraktbestemmelser	3
3.1.1	Databehandling	3
3.1.2	Leverandørstyring	4
3.1.3	Anskaffelser	5
3.2	Tilgangsstyring.....	5
3.2.1	Identifisering.....	5
3.2.2	Autentisering	6
3.2.3	Autorisering	7
3.2.4	Sporbarhet.....	8
3.2.5	Sperring	9
3.3	Teknisk sikkerhet	10
3.3.1	Infrastruktursikkerhet	10
3.3.2	Klientsikkerhet	11
3.3.3	Serversikkerhet	11
3.3.4	Applikasjonssikkerhet	12
3.3.5	Angrepsflate.....	13
3.3.6	Terminering	13
3.4	Forvaltning.....	13
3.4.1	Drift	14
3.4.2	Dokumentasjon.....	14
3.5	Annet	15

1 Hensikt og omfang

Dokumentet er basert på NO-19 versjon 1.2, Godkjent i RSR 16.03.2019

1.1 Informasjonssystem/tjeneste

Når dette dokumentet brukes som en del av en tjenesteleveranse skal tabellen under fylles ut:

Navn på informasjonssystem / tjeneste	Systemeier	Tjenesteansvarlig

2 Ansvar

- **Administrerende direktør** er databehandlingsansvarlig for all behandling av helse- og personopplysninger med tilknytning til virksomheten. Administrerende direktør har ansvar for at alle personopplysninger blir behandlet iht gjeldende lovverk, se spesielt helseregisterloven og personopplysningsloven med forskrift.
- **Ledere** på alle nivåer har ansvar for oppfylning av instruksene i egen enhet.
- **Ansatte og innleide** som i kraft av sin stilling har tilgang til helse- og personopplysninger, inkludert journal, er ansvarlig for å etterleve dette dokumentet.

3 Sikkerhetsprinsipper i Helse Sør-Øst

I dette avsnittet blir det nærmere redegjort for sikkerhetsprinsippene i Helse Sør-Øst. Kapitlet er delt inn i fire hovedavsnitt som gjenspeiler prinsippenes fokusområder. Avsnittene omhandler henholdsvis:

1. Lover, forskrifter og kontraktbestemmelser
2. Tilgangsstyring
3. Teknisk sikkerhet
4. Forvaltning

3.1 Lover, forskrifter og kontraktbestemmelser

Første avsnitt omhandler prinsipper for å sikre at data og helse- og personopplysninger behandles i henhold til relevante lover, forskrifter og kontraktbestemmelser.

Dette avsnittet består av tre underavsnitt: Databehandling, leverandørstyring og anskaffelser.

3.1.1 Databehandling

Med behandling av helse- og personopplysninger menes all registrering, prosessering, bruk og lagring som gjennomføres. Det er databehandlingsansvarlig som beslutter formålet med databehandlingen. Sykehuspartner er databehandler og utfører sin del av behandlingen etter avtale med databehandlingsansvarlig.

Helse- og personopplysninger skal slettes når formålet med behandlingen er oppfylt og det ikke foreligger oppbevaringskrav i annet regelverk som har forrang i forhold til slettekravet av personopplysningsloven, eksempelvis for journaler. Sletting involverer en fullstendig sletting av opplysninger, fra alle medier opplysningene er lagret på, inklusive sikkerhetskopier.

- Behandling av helse- og personopplysninger er forankret i personopplysningsloven § 15.
- Begrepet helse- og personopplysninger omfatter både direkte og indirekte identifiserbare opplysninger. Det inkluderer også kodede / aidentifiserte opplysninger. Se eget definisjonsdokument [Kilder og definisjoner i regionalt styringsystem for informasjonssikkerhet](#).

Databehandling	Etterlevd			Begrunnelse for avvik
	JA	NEI	I/R	

3.1.1.1	Det skal være besluttet og godkjent et formål med databehandlingen				
3.1.1.2	Det skal være opprettet og godkjent en tjenesteavtale og tjenestespesifikk databehandleravtale mellom Sykehuspartner og databehandlingsansvarlig				
3.1.1.3	Det skal være etablert en oversikt over alle informasjonselementer som inngår i tjenesten				
3.1.1.4	Alle avvik fra regionale sikkerhetskrav skal solidarisk godkjennes av alle foretakene i regionen				

3.1.2 Leverandørstyring

Med leverandørstyring menes tiltak knyttet til å sikre at leverandører etterlever prinsipper og krav nedfelt i dette dokumentet. Med leverandører menes ekstern tredjepart som utfører databehandling, vedlikehold, service, drift, forvaltning eller lignende på vegne av virksomheten.

Leverandørstyring		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.1.2.1	Alt innleid personell, samt leverandører som utfører tidsbegrenset arbeid på vegne av virksomheten skal signere sikkerhetsinstruks				
3.1.2.2	Alle leverandører og underleverandører som utfører databehandling på vegne av helseforetakene i Helse Sør-Øst, eller arbeid hvor innsyn i helse- og personopplysninger er jevnlig forventet å forekomme, skal signere databehandleravtale				
3.1.2.3	Alle leverandører og underleverandører som skal behandle helse- og personopplysninger skal kunne dokumentere egen informasjonssikkerhet iht. ISO 27001				
3.1.2.4	Alle leverandører og underleverandører som skal behandle helse- og personopplysninger skal ha opprettet personvernombud jfr GDPR artikkel 37 og personopplysningsloven §19				
3.1.2.5	All leverandørtilgang skal gjøres gjennom Virksomhetens leverandørportal				
3.1.2.6	For at en leverandør og underleverandør skal kunne gis utvidede behovsbaserte rettigheter må det foreligge en godkjent risikovurdering				
3.1.2.7	Leverandører kan ikke flytte eller kopiere data ut eller inn fra IKT-utstyr i Virksomhetens nettverk, uten at det foreligger en godkjent risikovurdering				
3.1.2.8	Når leverandører gis tilgang skal det etableres tekniske barrierer som hindrer leverandøren i å få tilgang til annet enn hva som er formålet med tilgangen.				

3.1.2.9	Ved opphør av kontrakt plikter leverandør å følge instruks for terminering som beskrevet i databehandleravtale				
---------	--	--	--	--	--

3.1.3 Anskaffelser

Med anskaffelser menes prosessen knyttet til innkjøp av tjenester i forbindelse med databehandling. Ved anskaffelser skal virksomheten(e) ivareta at leverandører og utstyr i best mulig grad etterlever sikkerhetsprinsippene beskrevet i dette dokumentet.

Anskaffelser		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.1.3.1	Leverandør og underleverandør skal bekrefte at de er kjent med kravene i personopplysningsloven/GDPR og etterlever Norm for informasjonssikkerhet og personvern i helse og omsorgstjenesten (Normen)				
3.1.3.2	Anskaffelser fra tredjeland som innebærer behandling av personopplysninger må særskilt prøves, før databehandlingen kan godkjennes				
3.1.3.3	Anskaffelsen er i tråd med HSØ sine sikkerhetsprinsipper, inkludert dette dokumentet og øvrige dokumenter i HSØs styringssystem for informasjonssikkerhet.				
3.1.3.4	Utforming, drift, bruk og administrasjon av informasjonssystemer samstemmer med aktuelle lov(er), forskrift(er) og kontraktsfestede krav til sikring.				
3.1.3.5	Anskaffelsen/systemet med underliggende komponenter skal supporteres i kontraktsperiodens levetid				
3.1.3.6	Anskaffelser av tjenester og utstyr underlagt sikkerhetsloven og forskrifter, må særskilt behandles.				

3.2 Tilgangsstyring

Andre avsnitt omhandler prinsipper for å sikre at det gis tilgang til data og helse- og personopplysninger i henhold til dokumentert tjenstlig behov.

Dette avsnittet består av fem underavsnitt: Identifisering, autentisering, autorisering, sporbarhet og sperring.

3.2.1 Identifisering

Med identifisering menes tiltak for å håndtere hvem og hva en person er. En digital identitet kan ha en eller flere brukerkontoer.

Identifisering		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.2.1.1	Det skal kun benyttes personlige brukere. Fellesbrukere eller på annen måte deling av brukerkontoer skal ikke forekomme.				
3.2.1.2	Alle kontoer skal entydig knyttes opp mot en digital identitet, og ivareta kravene om uavviselighet og sporbarhet ved autentisering.				

3.2.2 Autentisering

Med autentisering menes verifisering av en brukerkonto gjennom passord eller andre mekanismer. En digital identitet kan ha flere brukerkontoer, og tilgang til informasjonssystemer styres som hovedregel gjennom autentiseringen av en brukerkontos passord. I henhold til pasientjournalloven § 22 skal det være tilgangsstyring, logging og etterfølgende kontroll.

Autentisering		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.2.2.1	Autentisering skal gjøres mot sentral autentiseringsløsning (IAM)				
3.2.2.2	Autentisering skal støtte identitetsutveksling ved hjelp av SAML forsterket med kryptografisk signering, eller tilsvarende.				
3.2.2.3	Passord skal transporteres kryptert etter gjeldende policy i Helse Sør-Øst.				
3.2.2.4	Passord skal lagres som hash etter gjeldende policy i Helse Sør-Øst.				
3.2.2.5	Systemet skal kunne håndheve vedtatt instruks for passordkompleksitet				
3.2.2.6	Passord skal aldri oppbevares skriftlig, annet enn i godkjent hvelv				
3.2.2.7	Regelmessige og planlagte oppgaver på IKT-systemene skal kjøres av servicekontoer.				
3.2.2.8	Autentiseringen må ha tilstrekkelig styrke ihht gjeldende policy i Helse Sør-Øst.				
3.2.2.9	Det skal benyttes to-faktorautentisering, hvorav passord er en av faktorene ved: <ul style="list-style-type: none"> · Tilgang fra eksterne nettverk (ekstranett, Internett, leverandører) · Tilgang fra klientnettverk mot drift, forvaltning og admin nettverk 				

3.2.2.10	Passordhvelv skal benyttes for alle ikke-personlige kontoer så som service- og administratorkontoer				
3.2.2.11	Informasjonssystemer skal støtte Single Sign-On (SSO)				
3.2.2.12	Ansatte i andre virksomheter skal kunne automatisk autentiseres vha en internasjonal standard og protokoll for sikker utveksling av identiteter mellom ulike organisasjoner tilsvarende SAML (Security Assertion Markup Language)				
3.2.2.13	Applikasjonen skal ha egen tilgangskontroll, med autentisering og autorisering mot sentral tjeneste				
3.2.2.14	Avsender skal kunne digitalt signere utvalgte dokumenter med kvalifisert sertifikat				

3.2.3 Autorisering

Med autorisering menes å gi korrekte tilganger til en autentisert konto. I virksomheten er det som hovedregel katalogtjenesten Active Directory som er autoritativ for rettigheter og tilganger.

Det settes en rekke krav til tilgangsstyring for behandlingsrettede helseregistre. Dette gjelder for både virksomhetsinterne og regionale journalsystemer. I pasientjournalloven §22 står det at "Den dataansvarlige "og databehandleren" skal gjennom planlagte og systematiske tiltak sørges for tilfredsstillende informasjonssikkerhet med hensyn til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet". "Dette omfatter blant annet å sørge for tilgangsstyring, logging og etterfølgende kontroll".

Pasientjournalloven § 19 gjelder tilgjengeliggjøring av helseopplysninger dvs. informasjonsdeling mellom helsepersonell i forbindelse med helsehjelp. I § 19 første ledd står det at "Innenfor rammen av taushetsplikt skal den databehandlingsansvarlige sørge for at relevante og nødvendige helseopplysninger er tilgjengelige for helsepersonell og annet samarbeidende helsepersonell når dette er nødvendig for å yte, administrere og kvalitetssikre helsehjelpen til den enkelte."

Pasientjournalloven åpner for nye måter å organisere pasientjournaler og tilganger til slike journaler. Loven endrer imidlertid ikke på kravet og forutsetningen om at det kun skal gis tilgang til opplysninger som er nødvendige og relevante for å yte helsehjelp, og rammene for helsepersonells taushetsplikt er ikke endret i forhold til den tidligere lovgivningen. Dette følger av alminnelige regler om taushetsplikt for helsepersonell, og forutsetningen er presisert i blant annet pasientjournalloven § 6, § 7 og i § 19. Dette innebærer at løsninger med felles behandlingsrettede helseregistre må kunne ivareta de grunnleggende kravene knyttet til konfidensialitet om pasientenes helseopplysninger.

Autorisering		Etterlevd?			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.2.3.1	Bruerkontoer skal ikke gis administrative rettigheter. For behovsbaserte formål skal separate personlige kontoer med utvidede rettigheter opprettes				
3.2.3.2	Tilganger skal være basert på rollestyring				

3.2.3.3	Tilganger skal være på et lavest mulig nivå iht. dokumentert behov				
3.2.3.4	Tilganger til personopplysninger skal begrenses til behov knyttet til brukerens roller og organisasjonstilhørighet				
3.2.3.5	Privilegerte tilganger tildeles kun når det foreligger gyldig grunnlag for databehandling.				
3.2.3.6	Privilegerte tilganger tildeles kun i henhold til tjenestlig og dokumentert behov.				

3.2.4 Sporbarhet

Med sporbarhet menes å kunne bevare nødvendige detaljer knyttet til en handling. Under begrepet sporbarhet ligger også begrepet uavviselighet, som er å bekrefte at en handling eller et informasjonselement er uendret, og at det entydig kan knyttes til en bestemt digital identitet. Uavviselighet er i mange sammenhenger også omtalt som ikke-benektning. Uavviselighet benyttes også i sammenheng med autorisering og autentisering.

I henhold til pasientjournalloven § 22 skal det være tilgangsstyring, logging og etterfølgende kontroll. Bruk av informasjonssystem skal dokumenteres. Dette følger av pasientjournalloven § 22. Det stilles videre krav om at loggene skal kontrolleres.

Det følger av pasientjournalloven § 18 at "Pasienten eller brukeren har rett til informasjon og innsyn i behandlingsrettede helseregistre etter pasient- og brukerrettighetsloven § 5-1, helsepersonelloven § 41 og personopplysningsloven § 18 flg. Dette omfatter også innsyn i hvem som har hatt tilgang til eller fått utlevert helseopplysninger som er knyttet til pasientens eller brukerens navn eller fødselsnummer."

Behandlingsrettede helseregistre må derfor understøtte krav om sporbart på hvem som har fått tilgang til eller utlevert helseopplysninger.

Sporbarhet		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.2.4.1	Alle relevante handlinger skal logges. Relevante handlinger skal måles opp mot informasjonssystemet, men som et minimum skal følgende logges: <ul style="list-style-type: none"> · Alle typer innlogginger, inkl. forsøk på innlogginger · Oppretting, endring og sletting av informasjonsobjekter · Oppretting, endring og sletting av andre brukere · Innsyn eller endring i personopplysninger · Endringer, eller forsøk på endringer, i systemkonfigurasjonen 				
3.2.4.2	Alle IKT-systemer skal logge hendelser i et standardisert format.				

3.2.4.3	Alle IKT systemene skal tilgjengeliggjøre logger for gjennomgang og eksport				
3.2.4.4	Logger som er relevante for informasjonssikkerheten skal kunne overføres til sentralt loggmottak				
3.2.4.5	Logger skal tilgangsstyres slik at de beskyttes mot manipulering/endring				
3.2.4.6	Logger skal ha tidsstempling og klokken benyttet til tidsstemplingen skal være synkronisert mot sentral NTP-tjeneste				
3.2.4.7	Logger skal kunne gjennomgås manuelt eller automatisk basert på forhåndsdefinerte kriterier.				
3.2.4.8	Logger skal oppbevares i tråd med krav. Som minimum gjelder 6 måneders lagring for sikkerhetslogger, lagring utover dette må spesifiseres i avtale. For pasientjournallogger eller andre logger knyttet til behandlingsrettede registre, gjelder egne krav.				
3.2.4.9	Tilganger skal loggføres. I tillegg skal endringer i tilganger og hvem som beslutter endringer i disse også loggføres				
3.2.4.10	Bruk av privilegerte tilganger i systemer i HSØ er uavviselig				

3.2.5 Sperring

Med sperring menes den enkelte pasients rett til å kunne motsette seg at helseopplysninger blir brukt i den videre behandling av pasienten. Dette refereres oftest til som "rett til sperring". Behandlingsrettede helseregistre må dermed ha støtte for å sperre tilgang til helseopplysninger for en valgt pasient, samt for at sperrede opplysninger skal kunne åpnes enten etter pasientens eget ønske eller dersom behandler vurderer at det foreligger "tungtveiende grunner" etter pasient- og brukerrettighetsloven § 5-3.

I Pasientjournalloven § 7 litera c står det at "Behandlingsrettede helseregistre skal være utformet og organisert slik at krav fastsatt i eller i medhold av lov kan oppfylles. Dette gjelder blant annet regler om» «c) retten til å motsette seg behandling av helseopplysninger, jf. § 17"

I Pasientjournalloven § 17 står det at "Pasienten eller brukeren kan motsette seg at a) helseopplysninger i et behandlingsrettet helseregister med hjemmel i §§ 8 til 10 gjøres tilgjengelig for helsepersonell etter § 19, jfr. helsepersonelloven §§ 25 og 45 og pasient- og brukerrettighetsloven § 5-3."

Manuell støtte i forkant for sperring:

- Journalansvarlig skal forklare pasienten konsekvensen ved sperring, og at det eventuelt kan ha betydning for videre helsehjelp. Dersom pasienten er samtykkekompetent, og har fått forklart konsekvensene, skal pasientens krav om sperring etterkommes. Journalansvarlig er person som omtalt i helsepersonelloven § 39 andre ledd. Journalansvarlig skal være

oppnevnt, og har ansvar for innhold av journal, og vil normalt være den som må vurdere krav om retting, sletting og sperring.

- Dersom ikke kravet etterkommes, skal det sendes informasjon til pasienten om retten til å klage til helsetilsynet i fylket.

Behandlingsrettede helseregistre må derfor understøtte at pasienten kan detaljere hvem som ikke skal kunne ha tilgang i sin journal og hva det /hvilken informasjon det skal begrenses innsyn i.

Tabellen under gir kravene til slik sperring. Kravene gjelder både internt i et helseforetak og mellom helseforetak. Kravene skal anvendes både på eksisterende informasjon og dokumenter og framtidig informasjon og dokumenter som skal etableres.

Sperring		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.2.5.1	Det skal være mulig i et behandlingsrettet helseregister og etter forespørsel fra en pasient, å kunne begrense tilgangen til vedkommendes pasientjournal til definerte enkeltpersoner, enkeltroller og/eller enkeltgrupper.				
3.2.5.2	Begrensning i tilgang til journal herunder dokumenter og dokumenttyper skal kunne avgrenses i tid				
3.2.5.3	Det skal være mulig i et behandlingsrettet helseregister og etter forespørsel fra en pasient, å kunne sperre eller begrense tilgangen for alle opplysninger knyttet til en pasientbehandling.				

3.3 Teknisk sikkerhet

Tredje avsnitt omhandler prinsipper for å etablere tekniske tiltak for å beskytte data og helse- og personopplysninger.

Dette avsnittet består av seks underavsnitt: Infrastruktursikkerhet, klientsikkerhet, serversikkerhet, applikasjonssikkerhet, angrepsflate og terminering.

3.3.1 Infrastruktursikkerhet

Med infrastruktursikkerhet menes de tiltakene som er implementert for å oppnå akseptabel risiko for infrastrukturen.

Infrastruktursikkerhet	Etterlevd	Begrunnelse for avvik
------------------------	-----------	-----------------------

		JA	NEI	I/R	
3.3.1.1	Tjenesten kan etableres på Sykehuspartners infrastruktur				
3.3.1.2	Tjenesten kan etableres ihht Sykehuspartners sonemodell				

3.3.2 Klientsikkerhet

Med klientsikkerhet menes de tiltakene som er implementert for å oppnå akseptabel risiko for klienter.

Klientsikkerhet		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.3.2.1	Klienter skal leveres av Sykehuspartner. Hvis ikke dette er mulig, gjelder etterfølgende krav fra 3.3.2.2 til og med 3.3.2.9				
3.3.2.2	Klienter skal sonemessig segmenteres fra klienter levert av Sykehuspartner				
3.3.2.3	Klienter skal ha kryptert harddisk				
3.3.2.4	Klienter skal ha automatisk installasjon av sikkerhetsoppdateringer og antivirussignaturer				
3.3.2.5	Klienter skal ha automatisk låsing av skjerm m/passord				
3.3.2.6	Brukere skal ikke ha administrasjonsprivilegier på egen klient. Brukere skal ikke kunne deaktivere lokale sikkerhetskontroller				
3.3.2.7	Klienter skal kun ha godkjent og risikovurdert programvare installert				
3.3.2.8	Klienter skal alltid benytte VPN når man er utenfor Virksomhetens infrastruktur, for eksempel private eller offentlige nettverk				
3.3.2.9	Klienter skal autentiseres gjennom klientsertifikater for å kunne koble seg på Virksomhetens nettverk.				

3.3.3 Serversikkerhet

Med applikasjonssikkerhet menes sikkerhet i de tjenestene som benyttes for å utføre databehandlingen.

Serversikkerhet		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	

3.3.3.1	Server skal leveres av Sykehuspartner. Hvis ikke dette er mulig, gjelder etterfølgende krav fra 3.3.3.2 til og med 3.3.3.7				
3.3.3.2	Server skal sonemessig segmenteres fra server levert av Sykehuspartner				
3.3.3.3	Serveren skal som minimum herdes i tråd med instruks fra Sykehuspartner. Ved konflikt i kravsett mellom applikasjonsleverandør og Sykehuspartner, skal det gjennomføres risikovurdering				
3.3.3.4	Serveren skal ha installert gjeldende sikkerhetsoppdateringer og antivirussignaturer innen rimelig tid iht. kritikalitet.				
3.3.3.5	Serveren skal inngå i driftsovervåkingen.				
3.3.3.6	Serveren skal synkronisere klokken mot sentral NTP-server				
3.3.3.7	Bruk av ressurser skal inn i regime for overvåking og justering, og det skal foretas beregninger over framtidige kapasitetsbehov for å sikre at systemet oppnår påkrevd ytelse				

3.3.4 Applikasjonssikkerhet

Med applikasjonssikkerhet menes de tiltakene som er implementert i de tjenestene som benyttes for å utføre databehandlingen.

Applikasjonssikkerhet		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.3.4.1	Applikasjonen skal styres gjennom Virksomhetens applikasjonsforvaltning				
3.3.4.2	Det skal legges til rette for effektiv og hurtig installasjon av sikkerhetsoppdateringer. Om nødvendig skal det opprettes eget testmiljø for å verifisere oppdateringene				
3.3.4.3	Applikasjonen skal benytte en trelagsarkitektur for å begrense eksponering av bakenforliggende database				
3.3.4.4	Applikasjonen skal følge etablert endrings- og oppdateringsregime for operativsystemet.				
3.3.4.5	Applikasjonen skal støtte utskrift via Sikker Print				
3.3.4.6	Applikasjonen skal kryptere data som går i transitt i henhold til kryptoinstruksen				
3.3.4.7	Bruk av ressurser skal inn i regime for overvåking og justering, og det bør foretas				

	beregninger over framtidige kapasitetsbehov for å sikre at systemet oppnår påkrevd ytelse				
--	---	--	--	--	--

3.3.5 Angrepsflate

Med angrepsflate menes de tiltakene som er implementert på de tjenestene og serverne som virksomheten eksponerer mot Internett og som dermed utgjør virksomhetens digitale fotspor.

Angrepsflate		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.3.6.1	Alle tjenester som eksponeres eksternt skal penetrasjonstestes, uavhengig av sikkerhetsnivå				
3.3.6.2	Alle tjenester som eksponeres eksternt skal plasseres i virksomhetens DMZ				
3.3.6.3	Kommunikasjon skal alltid initieres av tjenesten i det høyeste sikkerhetsnivået				

3.3.6 Terminering

Med terminering menes tiltakene som er implementert i tilknytting til utfasing av applikasjon og utskiftning av IKT-utstyr. Terminering innebærer at applikasjonene/utstyret ikke lenger vil inngå i informasjonsbehandlingen i virksomheten, og at applikasjonene/utstyret enten skal destrueres, resirkuleres, selges, leveres tilbake til leasing leverandør, gis bort eller på annen måte terminere det juridiske eierskapet hos virksomheten.

4.6 Terminering		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.3.7.1	Avhending av utstyr skal skje i henhold til instruks				
3.3.7.2	Ved terminering av tjenesten skal: -brannmursåpninger lukkes -brukerkontoer deaktiveres -system og administratorkontoer fjernes -leverandørtilgang fjernes -Tjenesten settes inaktiv i tjenestekatalogen				

3.4 Forvaltning

Fjerde avsnitt omhandler prinsipper for å sikre at IKT tjenester og utstyr blir forvaltet slik at det skal fungere i tråd med hensikt og formål i den avtalte levetid.

Dette avsnittet består av to underavsnitt: Drift og dokumentasjon.

3.4.1 Drift

Med drift menes de tiltakene som er implementert for å sikre at personell kan sørge for at tjenestene som leveres er sikre og stabile.

Drift		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.4.1.1	Administrasjon av virksomhetens servere og tjenester skal gjøres gjennom en egen administrasjonsinfrastruktur med tofaktoraутentisering				
3.4.1.2	Administrasjonsinfrastruktur skal ikke ha tilgang til Internett eller andre eksterne nettverk				
3.4.1.3	Enhver AD gruppe skal ha en eier som har forvaltningsansvaret				
3.4.1.4	Forvaltning av privilegerte tilganger er en del av helhetlig sikkerhets arkitektur.				
3.4.1.5	All bruk av privilegerte tilganger skjer igjennom en helhetlig driftsløsning for HSØ.				
3.4.1.6	Bruk av privilegerte tilganger er mulig i HSØ til enhver tid uavhengig av hendelser i det ordinære produksjonsmiljøet				

3.4.2 Dokumentasjon

Med dokumentasjon menes de tiltakene som er implementert for å sikre at virksomheten skal dokumentere informasjonssystemene sine, inkl. konfigurasjon. Dette er forankret i personopplysningsforskriften § 2-16.

Dokumentasjon		Etterlevd			Begrunnelse for avvik
		JA	NEI	I/R	
3.4.2.1	Det skal være etablert rutiner for tjenesten, der rutinene for henholdvis bruk og forvaltning er innbyrdes harmonisert				
3.4.2.2	Endringer i en tjeneste skal dokumenteres i systemdokumentasjonen				
3.4.2.3	Systemdokumentasjon skal være lagret og holdes oppdatert på godkjent område for oppbevaring i minst fem år etter siste endring				

3.4.2.4	Det skal være opprettet planer for business continuity og disaster recovery for systemet				
3.4.2.5	Det skal gjennomføres opplæring i policy og prosedyrer som er relevant for alle roller i systemet. Dette innbefatter samtlige brukere og administratorer av systemet, samt eventuelle kontraktører og tredjepartsbrukere.				

3.5 Annet

Fyll inn annen relevant informasjon om systemet/tjenesten: